



Η ζωγράφος Κανέλλα Τραγουστή Die Malerin Kanella Tragusti

Επιμέλεια: Κώστας Κουβέλης

Περί του νοήματος του αρχαϊκού στοιχείου στην τέχνη της Κανέλλας Τραγουστή



Η Νεωτερικότητα έθεσε οριστικά τέλος στην προκατάληψη, ότι η τέχνη αρχίζει εκεί, όπου η γνώση εγκατέλειψε τον άνθρωπο αβοήθητο. Τώρα πλέον δεν γίνεται να διαχωριστεί η γνώση από το συναίσθημα, η μαγεία από την ορθολογικότητα, το έγχρονο από το πριν κάθε χρόνο.

Υπάρχει μια μεταφυσική της τέχνης, όπως ακριβώς υπάρχει και μια αρχαιολογία της γνώσης. Το αρχαϊκό στοιχείο αποκτά νέο νόημα, παύοντας να αποτελεί απλώς το χρονικά πρότερο μιας περιόδου στην τέχνη. Διαφεύγει μιας απλής χρονικής γραμμής, όπως ακριβώς και η συνειδησή μας διαφεύγει της γραμμικότητας που χαρακτηρίζει το προσυνηδείο ή αντίστοιχα το ασυνήδευτο. Όσο «προ-δρομικό», όσο «προ-καθορισμένο» κι αν είναι το αρχαϊκό στοιχείο, ποτέ δεν είναι «πρωτο-πολιτιστικό».

Οι πίνακες της Κανέλλας Τραγουστή γέμουν «αρχαϊκότητας». Το αρχαϊκό εμφανίζεται τόσο ως η «επιφάνειά» τους όσο και ως το «πνευματικό βάθος» τους. Δεν πρόκειται όμως απλώς περί της ενσωμάτωσης στοιχείων του αρχαϊκού στον ιδιαίτερο τρόπο της ζωγραφικής της, αλλά για κάτι πολύ

περισσότερο. Η ίδια η ενσωμάτωση καθίσταται θέμα και εσωτερική μορφή της τέχνης της. Η πολιτιστική «διαστρωμάτωση» η ίδια, ολόκληρη η δική της αντιφατικότητα (Ελλάδα-Γαλλία-Γερμανία), τα συναισθηματικά ίχνη που αφήνει.

Αν όμως στοιχεία της μορφής, όπως επί παραδείγματι το χρώμα, οι γραμμές, το βάθος, δεν έχουν σημασία μόνο ως «υλικότητα του υλικού», μα επί πλέον και ως «αυτό που εκφέρεται από το Είναι», ή, για να το πούμε μαζί με τον Merleau-Ponty, ως «διακλαδώσεις του ίδιου του Είναι» (les rameaux de l' être), τότε μας διανοίγουν ένα ολόκληρο κόσμο, όπου ισχύουν άλλοι κανόνες και νόμοι, απ' αυτούς που υπάγονται στο γραμμικό χρονικό σχήμα. Είναι ο κόσμος μιας οργανικής στρωμάτωσης (δομής), εντός της οποίας μια ακατάπαυστη ανάπτυξη των μορφών σε αλληλο- και ενδο-διαπλοκή παριστάνει μια σύμμετρη μεταφορά της καλλιτεχνικής πραγμάτωσης.

Οι πίνακες της Κανέλλας Τραγουστή είναι παράθυρα σ' αυτόν τον κόσμο μα και τμήματά του συνάμα. Κι αυτοί αποτελούνται από στρώματα. Θα 'ταν όμως ανόητο να θεωρήσουμε την ίδια την καλλιτέχνηδα ως τον αρχαιολόγο, ο οποίος προετοιμάζεται να

Βυθισμένα Μετέωρα, 1993, Λάδι και λαδοπαστέλ σε χαρτί, 35 x 50 εκ.



Kanella Tragousti wurde am 18.03.1959 in Amalias-Ilias, Griechenland, geboren.

Von 1976-1981 Studium der Philologie an der Universität in Athen mit anschließendem Diplomabschluß.

Von 1981-1984 Aufenthalt in Paris und Studium der Semiologie an der École Pratique des Hautes Études der Sorbonne, Abschluß als Titulaire. Diplom über das Verhältnis zwischen Sprache und Bild.

Seit 1987 Aufenthalt in Berlin als Freie Künstlerin.

Von 1990-1992 Gasthörerinnen bei Jens Jensen an der HDK (Radierungswerkstatt).



ανασκάψει την ίδια του την ιστορία. Επί πλέον, η στρωμάτωση στους πίνακές της δεν είναι κατά κανένα τρόπο παραδειγματική. Δεν εκτίθενται δομές της ιδιαίτερης προσωπικότητάς της, όπως κι αν έχουν διαμοιρασθεί αυτές, μα ούτε και των ιδιαίτερων πολιτιστικών καθορισμών της.

Αυτό που η καλλιτέχνης θέτει προ των οφθαλμών μας δεν είναι ούτε «ιδιωτικοί κόσμοι» ούτε «αποτυπώματα της παιδικής ηλικίας». Κι ούτε πρόκειται εδώ για μια θεματοποίηση, όπως κι αν έχει αυτή [δια]πλαστεί, ενός ιδρυτικού πρωταρχικού θεμελίου ιδιαίτερης ατομικότητας. Διότι η μοντέρνα τέχνη είναι μεταφυσική κατά την ουσία της. Από τον Μπονάρ και τον Πικάσσο το εργότερο, θέλει να αντιπαραθέσει στην ψηλή [απλή] ατομικότητα της βίωσης της πραγματικότητας, την πραγματικότητα της εικόνας. Δεν θέλει να υπερβεί τον κόσμο προς την κατεύθυνση του θέματος, παρά προς την κατεύθυνση της σύλληψης του θέματος αυτού.

Κι έτσι, τα ερμηνευτικά υποδείγματα που υποτίθενται εδώ είναι άλλου είδους απ' αυτά ενός ατόμου, όπως κι αν έχει διαμορφωθεί αυτό μέσω παιδείας, μόρφωσης ή εμπειρίας ζωής αντίστοιχα. Είναι η διαδικασία της αλληλο- και ενδο/διαπλεκόμενης ανάπτυξης των ιδιωτικών και των πολιτιστικών καθορισμών εν γένει, αυτό που αποτελεί το θέμα της τέχνης της.

Το αν η καλλιγραφία της είναι στο ελληνικό αλφάβητο ή στα λατινικά είναι άνευ σημασίας. Ούτε είναι σημαντικό αν ο «κουρασμένος απ' τους τρεις μοναχικούς ελέφαντες» είναι από το τσίρκο, από τις Ινδίες, ή είναι ο ελέφαντας του Αννίβα, ή ακόμα και το πάνινο ελεφαντάκι της παιδικής της ηλικίας.

Εν τούτοις, στους πίνακές της υπάρχει ένα επί πάντων εξαπλούμενο νόημα, το οποίο χωρεί πάντα τούτα εν εαυτώ, ακριβώς επειδή τα αναιρεί. Υπ' αυτήν την έννοια και μόνον υπ' αυτήν, οι πίνακες της Κανέλλας Τραγουστή είναι απαρομοίωτοι και εφοδιασμένοι με την ιδιαίτερή τους φυσιογνωμία.

Τα «αρχαϊκά στοιχεία» στην τέχνη της δεν αντιπροσωπεύουν τίποτε άλλο από τον εαυτό τους. Το βουνό είναι ένα βουνό και η σπηλιά μια σπηλιά. Τίποτε άλλο δεν βρίσκεται πίσω από τα σχήματα των «ζώων», απ' αυτά τα ίδια. Η τέχνη εγείρει την αξίωση της υπέρβασης του κόσμου. Η ίδια η τέχνη γίνεται κόσμος και η καλλιτέχνης μέσο της δικής της εσωτερικής μορφής.

Stepan Benda, Βερολίνο, Απρίλιος 1997

(Από τον κατάλογο της έκθεσης το 1997 στα «Άστρα» στην Αθήνα.)



Σπηλιές, 1996, Λάδι σε καμβά, 50 x 70 εκ.

Το ταξίδι των πυγολαμπίδων, 1996, Λάδι και λαδοπαστέλ σε καμβά, 32 x 62 εκ.





Κανέλλα Τραγουστή / Kanella Tragousti

Vom Sinn des Archaischen
in der Kunst von Kanella Tragousti

ίχνη 1993-2003
(βλ. σελ. 48-49)

«Αυτά τα έργα τα ενώνει η διαδρομή μιας δεκαετίας. Είναι μια επιλεκτική παρουσίαση μιας δουλειάς που δημιουργήθηκε το διάστημα 1993-2003.

Είναι μικρές εξομολογήσεις. Τα ονόμασα ίχνη μια και είναι σημάδια που έμειναν –σύμφωνα με την ετυμολογία της λέξης– ενδείξεις από κάτι που προηγήθηκε ή ελάχιστη ποσότητα που μόλις διακρίνεται, όπως σε παλιά, ξεθωριασμένα από τον καιρό, γράμματα, ή παλιές φωτο-γραφίες. Άλλοτε είναι κομμάτια μνήμης που ενυπάρχουν μέσα μας χαμένα και σε περιόδους απομόνωσης σαν εμμονές μας πολιορκούν να τα προσδιορίσουμε και άλλοτε είναι λέξεις, εικόνες, εντυπώσεις που δεν αρθρώθηκαν.

Και έτσι, όπως όταν κανείς αφουγκράζεται, θέλησα να επανενσωματώσω αυτές τις λεπτές ανεπαίσθητες γραμμές ως ένα θρόισμα του ανέμου μέσα στο πεδίο των αισθήσεων.

Ίσως από μια ονειροπόλα διάθεση θέλησα να τα ελαφρύνω... και σαν σκιές από πάνω μου να τα αποσπάσω».

Νέλλη Τραγουστή
Βερολίνο, Απρίλιος 2004

DIE MODERNE hat endgültig mit dem Vorurteil Schluß gemacht, die Kunst setze da ein, wo das Wissen den Menschen im Stich läßt. Das Wissen läßt sich nicht mehr vom Gefühl abtrennen, das Magische vom Rationalen, das Zeitliche von dem Vorzeitlichen.

Es gibt eine Metaphysik der Kunst genauso, wie es eine Archäologie des Wissens gibt. Auch das Archaische gewinnt einen neuen Sinn, indem es aufhört, das bloß Vorzeitliche einer Kunstepoche zu sein. Es entzieht sich einer einfachen Zeitlinie genauso, wie sich das Bewußtsein der Linearität des Vor- bzw. Unbewußten entzieht. Wie immer auch „vor-gängig“, wie immer auch „vor-determiniert“, das Archaische ist niemals nur „ur-kulturell“.

Die Bilder von Kanella Tragousti sind voll des „Archaischen“. Das Archaische präsentiert sich sowohl als ihre „Oberfläche“, als auch ihre „geistige Tiefe“. Aber es geht nicht bloß darum, Elemente des Archaischen im eigenen Malen zu integrieren, sondern um viel mehr. Die Integration als solche wird zum Thema und zu der inneren Form ihrer Kunst. Die Kulturelle „Verschichtung“ als solche, ihre ganze Widersprüch-

lichkeit (griechisch-französisch-deutsch), die emotionalen Spuren, die sie hinterläßt.

Wenn aber Elemente der Form, wie z.B. Farbe, Linie, Tiefe nicht nur die „Materialität des Stoffes“ bedeuten, sondern auch das, „was vom Seine ausgesagt wird“, oder, um es mit Maurice Merleau-Ponty zu sagen, „Verzweigungen des Seins selbst“ (les rameaux de l'Être) sind, erschließen sie uns eine ganze Welt, in welcher es andere Gesetzmäßigkeiten gibt, als die des linearen Zeitschemas. Es ist die Welt einer organischen Schichtung (Struktur), in welcher ein stets Ineinander- und Hindurchwachsen der Formen eine der künstlerischen angemessene Metapher darstellt.

Die Bilder von Kanella Tragousti sind Fenster zu dieser Welt und ihre Teile zugleich. Aber sie bestehen aus Schichten. Es wäre aber töricht die Künstlerin selbst als eine Archäologin zu sehen, die sich anschickt, in der eigenen Geschichte zu graben. Die Schichtung in ihren Bildern ist auch keineswegs exemplarischer Art. Es werden nicht wie auch immer gefächerte Strukturen der eigenen Persönlichkeit bloßgelegt, bzw. generalisiert, und auch nicht die der eigenen kulturellen Determination.

Häuser, die von Kräften und Zeichen handeln, 1992, Öl/Papier, 62 x 88 cm





Es sind weder „private Welten“ noch „Abdrücke der Kindheit“, die uns die Künstlerin vor Augen stellt, noch handelt es sich um eine wie auch immer geartete Thematisierung eines stiftenden Urgrundes eigener Individualität. Denn die moderne Kunst ist ihrem Wesen nach metaphysisch. Seit Bonard und Picasso spätestens will sie der bloßen Individualität des Erlebens der Realität die Realität des Bildes gegenüberstellen. Sie will die Welt nicht auf das Thema hin überschreiten, sondern auf die Auffassung dieses Themas hin.

Und so sind die Interpretationsmuster, die bei Kanella Tragousti supponiert werden, anderer Art als diejenigen eines wie auch immer durch Erziehung, Bildung bzw. Lebenserfahrung geprägten Individuums. Es ist der Prozeß des Ineinander- und Hindurchwachsens der privaten und der kulturellen Determination überhaupt, der das eigentliche Thema ihrer Kunst ausmacht.

Ganz unwichtig ob die Künstlerin in „Alpha-Beta“ oder lateinisch kalligrafiert. Unwichtig ob der „Drei-Mönche-Elefant“ einer aus dem Zoo, oder einer aus Indien, oder der von Hannibal ist, oder gar ein Plüschtier der eigenen Kindheit.

Es gibt aber doch einen übergreifenden Sinn in ihren Bildern, der dies alles in sich aufnimmt, gerade weil er es gleichzeitig aufhebt. In diesem Sinne, und nur in diesem, sind die Bilder von Kanella Tragousti unverwechselbar und mit ihrer eigenen Physiognomie ausgestattet.

Die „archaischen Elemente“ in ihrer Kunst stehen für nichts anderes als für sich selbst. Der Berg ist ein Berg und die Grotte ist eine Grotte. Nichts anderes steht hinter den Gestalten der „Tiere“ als diese selbst. Die Kunst erhebt den Anspruch, die Welt zu überschreiten. Die Kunst selbst wird zur Welt, die Künstlerin zum Medium ihrer inneren Form.

Stepan Benda, Berlin in April 1977

(Aus dem Katalog zur Ausstellung in der Galerie „ASTRA“, Athen, Mai 1997)

(zu den Bildern auf Seite 44-45)

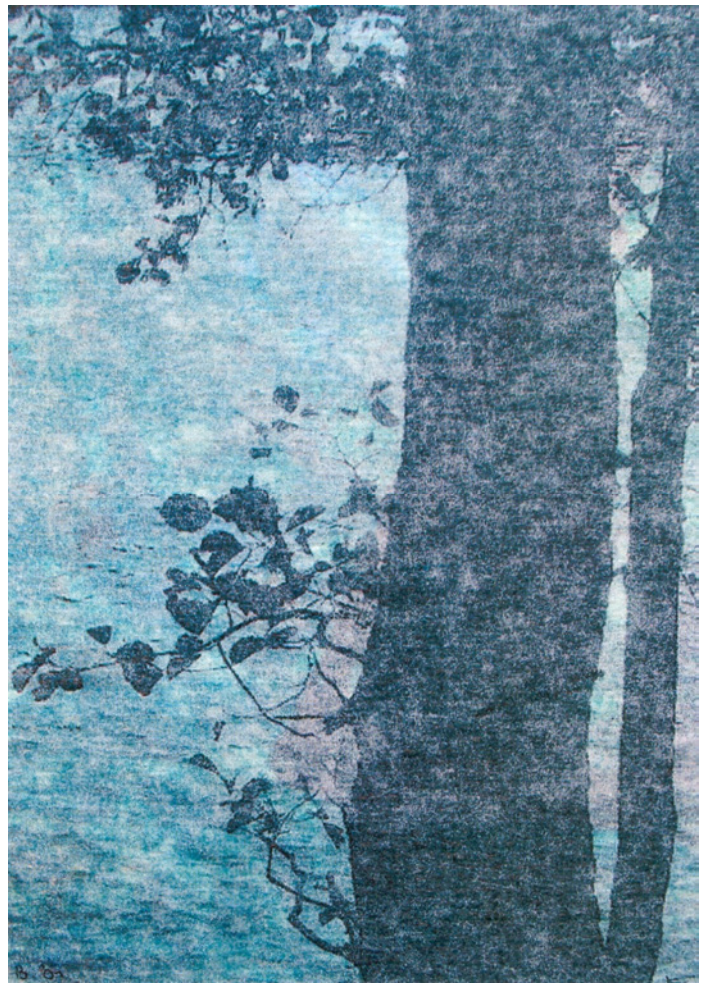


Häuser im Stil von alten Stichen, 1992, Öl/Papier, 28 x 42 cm

Einsame Häuser, 1992, Öl auf Papier, 30 x 42 cm









Κανέλλα Τραγουστή / Kanella Tragusti

Ζωγραφίζει όπως ένας άνθρωπος που δεν ξέρει τίποτα

Πώς θα 'ταν άραγε ο κόσμος αν άδειαζε από εικόνες, από σκέψεις, από λέξεις; Δείχνοντας τον κατάλογο της έκθεσης της Κανέλλας Τραγουστή στους συναδέλφους μου είχα κιόλας τις πρώτες απαντήσεις: αθώς, φωτεινός, αινιγματικός, προμιτίβ, σαν να άρχιζαν όλα απ' την αρχή...

Αυτό! Αυτό ακριβώς ήταν. Σαν να άρχιζαν όλα απ' την αρχή. Έχοντάς την απέναντί μου τώρα το επιβεβαιώνω. Η Κανέλλα Τραγουστή, που ήρθε από το Βερολίνο –όπου μένει τα δέκα τελευταία χρόνια- για να κάνει την πρώτη ατομική της έκθεση ζωγραφικής στην γκαλερί «Άστρα» (26 Μαΐου-11 Ιουνίου 1997) ήταν η ίδια η απάντηση, μορφοποιημένη με σάρκα και οστά μπροστά μου, που βγάζοντας τα σλάιντς της στη σειρά, μιλώντας μου για τη ζωγραφική της, με πήγαινε πολύ βαθιά στην ιστορία της, το μυαλό της, τα θέλω της, τις αισθήσεις της...

Τη διαδρομή της, μια τυπική διαδρομή (ως τα μέσα της) ενός νέου σύγχρονου ανθρώπου, την ένιωσα στο πετσί μου σαν μια αγωνία, μια επίμονη αναζήτηση ενός «διαφορετικού» εαυτού. Που κάποια στιγμή

μπουκωμένος, ως εκεί που δεν παίρνει, από τις «ευκολίες» του, κάνει ένα μπραφ (!) και τα παρατάει όλα. Ποια; Τα πάντα. Τη Γαλλική Φιλολογία που τέλειωσε στην Αθήνα, τη σημειολογία που παρακολούθησε στο Παρίσι, το πέρασμά της από τον κινηματογράφο και την τηλεόραση, τα πάντα. Όλες τις ευκολίες, όλες τις ευκαιρίες! Κι έτσι το 1987, σε ηλικία 27 χρονών, εγκαταλείπει την Αθήνα για το Βερολίνο, μια πόλη όπου δεν ξέρει κανένα και της οποίας τη γκλωσσα αγνοεί! «...Το Βερολίνο λειτουργούσε σαν ένα παρασκήνιο, ντρέπομαι να το λέω, αλλά ήταν στογμές που περπατούσα σ' αυτή την πόλη και δεν την παρατηρούσα νομίζω, περπατούσα και σκεφτόμουν τα δικά μου πράγματα, περνούσα μπροστά από τις άδειες προσόψεις, κι αυτό το άδειο –επειδή είμαι άνθρωπος που το παραμικρό μου τραβάει την προσοχή- δε με αποσπούσε. Αντίθετα, λειτούργησε πολύ δημιουργικά, δηλαδή έβαλα σε μια σειρά τις σκέψεις μου.»

Παράλληλα, ενώ τα λέει όλα αυτά, μου δείχνει φωτογραφίες αυτών των άδειων χώρων που τράβηξε η ίδια εκείνη την εποχή στη Γερμανία. Είναι καθησυχαστικές και ταυτόχρονα επιβλητικές, κάτι

„Glühwürmchen in den Hügelmulden“, 1992, Öl auf Leinwand, 110 x 155 cm





Radierung, 1992, 24 x 30 cm

Radierung, 1992, 24 x 29 cm



χώροι τεράστιοι σαν αλάνες γεμάτες χρώμα και σε κάποιο σημείο μια πρόσοψη σπιτιού, ένας άνθρωπος τόσο ενσωματωμένος σ' αυτό το «άδειο» που δείχνει περισσότερο στοιχείο του χώρου, αναπόσπαστο μέρος του. Η ίδια θεματική θα επαναληφθεί αργότερα στους πίνακές της. «Πριν φύγω πήρα κάποια μαθήματα ζωγραφικής με την Κατερίνα Μερτζάνη, πάντα ζωγράφιζα, αυτή η γυναίκα όμως με παρότρυνε να ψάξω τι έχω μέσα μου.»

Το «ψάξιμο» όπως και η απόφαση «πως η ζωγραφική είναι η δική μου γλώσσα» πάρθηκαν ουσιαστικά στο Βερολίνο, από το '90 και μετά που παρακολουθεί μαθήματα χαρακτηριστικής στην Καλών Τεχνών, στο τμήμα του Jens Jensen. Τα υπόλοιπα ήρθαν μόνα τους: ασκητική ζωή και απομόνωση –τις περιόδους της ζωγραφικής- και έργα που ξεκινάνε πάντα από το λόγο –η συγκεκριμένη έκθεση είχε ως έναυσμα τους «Ένθεους» του Λακαριέρ- και καταλήγουν πάντα στο άσπρο, στο άγραφο, το κενό της μνήμης, τις «έντονες» εικόνες που η καλλιτέχνης ανασύρει από μέσα της, στην προσπάθειά της να ζωγραφίσει «όπως ένας άνθρωπος που δεν ξέρει τίποτα». Ξεκινώντας από το μηδέν...

Αγγελική Βασιλάκου, Αθήνα

(από το περιοδικό «Μετρό»)



Radierung, 1992, 24 x 30 cm



Radierung, 1992, 24 x 30 cm

Radierung, 1992, 40 x 50 cm



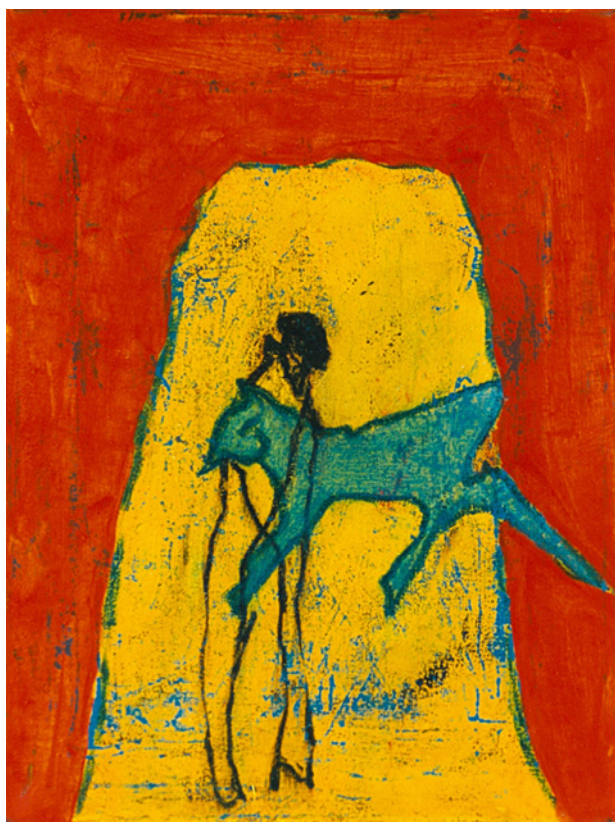
Radierung, 1992, 40 x 50 cm





Ohne Titel, 1993, Öl auf Leinwand, 100 x 155 cm

Ohne Titel, 1993 Öl auf Leinwand, 90 x 140 cm



Ohne Titel, 1993, Öl auf Leinwand, 75 x 155 cm



Oben: Häuser, die sich leicht anderswohin übertragen lassen, 1992, Öl auf Papier, 42 x 61 cm
 Unten: Auf die Erde schwebende Häuser, 1992, Öl auf Papier, 42 x 61 cm





Κανέλλα Τραγουστή / Kanella Tragusti

Die Künstlerin Nelly Tragusti lebt seit zehn Jahren in Deutschland –in einer großen Berliner Altbauwohnung, wo sie sich inzwischen auch ihr Atelier eingerichtet hat. Sie studierte in Athen, Paris und Berlin. Durch ihre Auslandserfahrungen entwickelte sie keine „geschlossene Identität“. In der Fremde zu wohnen und zu arbeiten ist für sie Quelle der Visualisierung

im gemalten Bild.

Die Literatur und der Film stellen für Nelly Tragusti wesentliche Inspirationsquellen der Bildfindung dar. Insbesondere ist es in der Literatur die poetische Sprache von Gabriel Garcia Marquez oder Gaston Bachelard. Die Arbeit mit dem Medium Film ist Nelly Tragusti vertraut: Zwischen 1984 und 1987 schrieb sie Drehbücher und arbeitete mit dem griechischen Regisseur Theodoros Angelopoulos. Filmische Sequenzen regen die Künstlerin zu Ideen für ihre Zeichnungen an. So zeigt beispielsweise die figurative Serie von 22 Bildern die Möglichkeit zu Variationen, die ebenso in der Musik und im Filmschnitt vorgefunden werden.

Ein Blick in ihr Skizzenbuch vermittelt das intensive und intuitive Suchen nach Form, insbesondere der menschlichen Form des Körpers, die später in verschiedenen formalen Aspekten, in ihren zeichnerischen und malerischen Werken immer wieder auftaucht. Im Laufe ihres künstlerischen Werdeganges entstanden Zeichnungen und Ölbilder unterschiedlichen Abstraktionsgehaltes: einige Bilder sind geprägt durch ungegenständliche Farbspuren, die erst nach längerer Betrachtung einen assoziativen Bildinhalt zulassen. Andere Bilder zeigen Schrift, insbesondere griechische Buchstaben, konkret zu bestimmende Gegenstände in Innenräumen und vor allem zeigen sie den Menschen, eines ihrer Hauptmotive.

Ihre Diplomarbeit im Fach Semiologie an der Pariser Sorbonne schrieb Tragusti 1984 über das Verhältnis zwischen Sprache und Bild. Dies wurde der Ausgangspunkt für die eigene Kunst. ■

Matthias Harder, Berlin

(Aus der Zeitschrift „Chronika“, 1-97, anlässlich einer Ausstellung mit Werken von Nelly Tragusti in der CHRONIKA Buchhandlung-Galerie im Januar/Februar 1997)



Links: Ohne Titel, 1993, Öl auf Papier, 30 x 50 cm
Rechts: Ohne Titel, 1993, Öl auf Leinwand, 80 x 120 cm

